

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

تجلی
نوحید
در نظام
امامت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تجلی توحید در نظام امامت

نویسنده:

آیت الله العظمی حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی (دام
ظله)

ناشر چاپی:

انتشارات مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	تجلی توحید در نظام امامت
۶	مشخصات کتاب
۶	تجلی توحید در رسالات انبیا
۸	تجلی توحید در اسلام
۹	تجلی توحید در نظام امامت
۱۴	تجلی توحید در امامت حضرت مهدی
۱۶	تعلیقات
۱۶	تعلیق اول
۱۷	تعلیق دوم
۱۹	تعلیق سوم
۲۲	تعلیق چهارم
۲۴	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

تجلی توحید در نظام امامت

مشخصات کتاب

سرشناسه: صافی گلپایگانی، لطف‌الله، ۱۲۹۷ - عنوان و نام پدیدآور: تجلی توحید در نظام امامت/لطف‌الله صافی گلپایگانی. مشخصات نشر: قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۹. مشخصات ظاهری: ۷۶ ص. ۵/۲۱×۱۴/۵ س.م. فروست: سلسله مباحث امامت و مهدویت؛ ۱۲. شابک: ۸۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۳۰۶-۷ وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: چاپ قبلی: بنیاد بعثت، موسسه الامام المهدی: ۱۳۶۱. موضوع: امامت موضوع: توحید رده بندی کنگره: BP۲۲۳/ص ۲ت ۳ ۱۳۸۹ رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۵ شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۹۵۵۶۶

تجلی توحید در رسالات انبیا

تجلی توحید در رسالات انبیا تجلی توحید را در رسالت انبیا، به سه گونه می توان تحت بررسی قرار داد: نخست، از جهت پایه بودن ایمان به خدا و عقیده به توحید، برای عقیده به نبوت و رسالت های آسمانی، که بدیهی است عقیده به توحید مانند زیر بنا، و عقیده به نبوت و هر عقیده حق دیگر نسبت به آن، مانند رو بنا است. چنانکه کل عقاید حقه و بینش هایی که انسان دارد، و برداشت هایش از مکتبهای مختلف نسبت به اخلاق و اعمال و روش زندگی و شکل نظاماتی که حاکم می شود، زیر بنا است. بنابراین با نداشتن بینش توحیدی، رسیدن به ایمان به نبوت، طفره و محال است. دوم، از جهت رسالت انبیا، که عمده و اساس آن دعوت به توحید و یکتا پرستی و پرورش موحّد و یکتا پرست می باشد. قرآن مجید، رسالت پیامبران و کوشش و تلاش آنها را، در دعوت به توحید و تربیت افراد موحد، و ساختن جامعه توحیدی، و همچنین مبارزه آنها را با مظاهر شرک و طاغوت پرستی، شرح داده و نشان می دهد که در طول تاریخ جهان، انبیا بودند که فطرت توحیدی مردم را بیدار کرده، آنها را از پرستش طاغوتها نجات داده اند. چنانکه در این آیه می فرماید: (ولقد بعثنا فی کل امة رسولا ان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت) [۱]. یکی از پیغمبران بزرگ که در قرآن مجید از او تجلیل شده است، حضرت ابراهیم، ابو الانبیاء علیه السلام است، که با شرک و بت پرستی نمرود و نمرودیان، به آن شکل بی سابقه و بی نظیر مبارزه کرد و افکار را علیه شرک و بت پرستی، و نمرود و طاغوت، بسیج کرد، و از قدرت طاغوتی نمرود نهراسید، و با فریاد (انی بریء مما تشرکون) [۲] و (وجهت وجهی للذی فطر السموات والارض) [۳]. دلها را تکان داد، و مردم را به خودیت خودشان و به فطرتشان باز گرداند. این پیامبران، همه در کنار مستضعفان و محرومان جامعه بودند و استعباد و استبداد را محکوم می کردند، و با فقرای مؤمنین همان روابط را داشتند که با اغنیای ایشان داشتند. و خلاصه زبانشان و دعوتشان و عملشان و ثروتشان همه از توحید و دواعی الهی ملهم بود، و زندگی موحدین را به همه درس می داد. در خوف و رجا و توکل و عبادت و محبت؛ توحید در خوف، و توحید در توکل و عبادت و محبت، اساس کارشان بود. گفته نشود: چگونه دعوت انبیا به توحید، منطقی است با اینکه عقیده به نبوت فرع عقیده به توحید است و با گفته پیغمبران، اثبات وجود خدا و توحید او قابل توجیه نیست؟. زیرا جواب داده می شود: دعوت انبیا دو بخش دارد. یک بخش آن مربوط به توحید و خدا شناسی و اصل نبوت عامه و همچنین دعوت به عناوین کلی است، مثل راستی و امانت و عدالت و رحم و ترک ظلم و خیانت و غیر اینها از اموری که عقل، حسن یا قبح آنها را درک می نماید. در این بخش، نقش انبیا تذکر و استخراج فطریات و به کار انداختن قوای عقلی و فکری بشر است. چنانکه امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «بعث فیهم رسله وواتر الیهم انبیاءه لیستأدوهم میثاق فطرته، وید کروهم منسی نعمته، ویحتجوا علیهم بالتبلیغ، ویثروا لهم دفائن العقول [۴]. =» پس خدای تعالی پیغمبران خود را در بین آنان برانگیخت و ایشان را پی در پی می فرستاد تا عهد و پیمان خداوند را که جلی آنان بود بطلبند و به نعمت فراموش شده یادآوریشان کنند و از راه تبلیغ با ایشان گفتگو نمایند و

عقل‌های پنهان شده را بیرون آورده به کار اندازند». در این بخش، دعوت پیامبران متکی بر عقل و فطرت است، واز کسی نمی‌خواهند که تعبداً دعوت آنها را بپذیرد. بخش دیگر دعوت انبیا، مربوط است به دعوت به رسالت خودشان روحی که بر آنها نازل می‌شود، و تعیین مصادیق ظلم و خیانت و عدل و امانت و احکام و نظامات. در این بخش، طبعاً باید دعوت متوجه کسانی باشد که به خدا و عالم غیب ایمان آورده باشند، و لذا در مسأله واجب بودن روزه می‌فرماید: (یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام...) [۵]

= «ای کسانی که ایمان آورده اید روزه بر شما نوشته شد...» و همچنین در موارد دیگر، که متجاوز از هشتاد مورد است. و در اینجا است که باید پیغمبر، دلیل صدق و بینه‌ای مثل معجزه داشته باشد. بنابر این اشکال اینکه دعوت انبیا به توحید، «دور گونه» بوده و قابل توجیه نیست، مرتفع می‌شود. سومین شکل تجلی توحید در رسالت انبیا، اینست که دین، از جهت اینکه متضمن برنامه‌ها و قوانین و احکام و نظامات مربوط به نواحی متعدّد زندگی بشر است، تحقق‌دهنده توحید نظام و توحید قوانین می‌گردد، و آنچه در این توحید، اصل است اینست که بشر از جهت اینکه اجتماعی و مدنی الطبع است، و از جهات دیگر، نیازمند به قوانین و احکامی است، که عمل به آنها سعادت دنیا و آخرت و کمال مادی و معنوی او را تأمین نماید. و کسی غیر از خداوند متعال صلاحیت وضع قوانین و احکام را ندارد. زیرا خدا است که بر کل افراد بشر و انس و جن و ملائکه، حتی انبیا و اولیا، ولایت دارد. و به عبارت دیگر، آنچه در صلاحیت جعل احکام و وضع قوانین و قواعد، شرط است، دو چیز است: یکی اینکه قانونگذار کسی باشد که عالم به تمام مصالح و مفاسد امور و نواحی جسم و روح و قوا و غرایز و نیازهای فردی و اجتماعی مردم باشد، واز اینکه فایده‌ای از عمل به آن قوانین ببرد، منزّه باشد، و متهم به داشتن غرض خاصی در جعل قوانین نشود، و در معرض این اتهام هم نباشد. بدیهی است، این صلاحیت را کسی غیر از خداوند متعال دارا نیست، که هم عالم به تمام مصالح و مفاسد است، و این انسان شناخته نشده را آفریده و می‌شناسد، واز درون او و نهان او آگاه است، واز هر گونه نقص و غرض، چون غنی بالذات و کامل بالذات است، منزّه و مبرا است. دوم اینکه قانونگذار کسی باشد، که بر همه انسانها بالذات ولایت داشته باشد، و اختیارش نسبت به انسان و تعیین برنامه‌ها و امورش، از اختیار خود انسان، بیشتر باشد، و بلکه اختیار انسان، چه تکوینی و چه تشریحی، به تکوین و تشریح او باشد. پر واضح است که چنین کسی نیز، غیر از خداوند متعال نیست که مالک و صاحب و خالق و رازق همه بشر و همه مخلوقات است و همه تحت ولایت مطلقه او هستند [۶]، و همه احکام و تکالیف باید به وحی او و مستند به او باشد، و مداخله در این امور، مداخله در شؤون ربوبی، و استکبار و استعلا و خلاف توحید است. و به همین جهت است که به حکم آیه کریمه: (قولوا آمنا بالله وما انزل الینا وما انزل الی ابراهیم و اسمعیل و اسحق و یعقوب و الاسباط و ما اوتی موسی و عیسی و ما اوتی النبیون من ربهم لا نفرق بین أحد منهم و نحن له مسلمون) [۷] باید به نبوت تمام انبیا، ایمان داشته باشیم. دعوت همه، دعوت به خدا بوده است، و در جوهر و حقیقت، واحد بوده، و آن اسلام و تسلیم بودن در برابر خدا، و حکم و فرمان خدا، و قانون خدا است. امت پیغمبران در این دید، امت واحده هستند، (و ان هذه امتکم امه واحده و انا ربکم فاتقون) [۸] نسبت به همه آنها صادق است. یهودیت و نصرانیت و این گونه الفاظ، نمی‌تواند عنوان دعوت انبیا و معرف آن باشد؛ چنانکه ایمان به موسی و عیسی اگر فقط ایمان به وحی باشد، که بر آنها نازل شده، واز مسائل نامعقول و باطلی که در تورات و اناجیل رایج است منزّه باشد، بدون ایمان به رسالت حضرت خاتم الانبیا، اسلام نمی‌باشد. پاورقی [۱] همانا در میان هر امتی پیغمبری فرستادیم (تا به خلق ابلاغ کند) که خدای را پرستش کرده واز بتان و طاغوتها دوری گزینند. (سوره نحل، آیه ۳۶). [۲] از آنچه شریک خدا قرار می‌دهید من بیزارم (سوره انعام، آیه ۷۸). [۳] همانا من با ایمان خالص روی به سوی خدائی آوردم که آفریننده آسمانها و زمین است. (سوره انعام، آیه ۷۹). [۴] نهج البلاغه، خطبه اول. [۵] سوره بقره، آیه ۱۸۳. [۶] گفته نشود: «چگونه همه تحت ولایت او هستند؟ با اینکه خداوند در آیه ۲۵۷ سوره بقره می‌فرماید: (الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور و الذین کفروا اولیاءهم الطاغوت)» که دلالت دارد بر اینکه، خداوند سبحان فقط ولی مؤمنین است، و اولیای کافرین طاغوت می‌باشد». زیرا پاسخ داده می‌شود: ولایتی که برای خدا، بر هر چیز و هر کس ثابت است، عبارت است از

قدرت ذاتیه و بی نهایت او، که در برابر آن، همه ممکنات خاضع و مطیع و منقاد هستند، و چنانکه در قرآن مجید آیه ۸۳ سوره آل عمران می فرماید: (وله أسلم من فی السماوات والارض طوعاً و کرهاً) همه تسلیم اوامر تکوینی او می باشند و (إنما أمره اذا أراد شيئاً أن يقول له کن فیکون) (سوره یس، آیه ۸۲) کلیه امور، طبق قضا و قدر او جاری است. این ولایت، همه را زیر پوشش خود گرفته و کسی نیست که بتواند از آن سرباز زند. که از جمله مظاهر و موارد ظهور این ولایت، اختیار داشتن بندگان است، که انسان نمی تواند اختیار نداشته باشد. چون داشتن اختیار، امری از امور تکوینی است، که انسان را در آن اختیار نیست، و او مختار است، چه بخواهد، و چه نخواهد. اینکه می گوئیم همه تحت ولایت مطلقه او هستند، مقصود این ولایت است؛ و اما آن ولایتی که در آیه (الله ولی الذین آمنوا...) مراد است، علی الظاهر ولایت و تصرف در امور اختیاری عبد است، که به صورت هدایت و توفیق و وحی و دعوت انبیاء و امر و نهی و تکلیفات الهی و عنایات غیبی نسبت به مؤمنین و کسانی که زمینه قبول و پذیرفتن این ولایت را دارند، محقق می شود، و نظیر ولایت موالی بر عبید، که با قبول اوامر و نواهی آنها، تحقق می یابد و عبد تحت نفوذ و تاثیر اوامر آنها، در عین اختیار خود، عمل می نماید. در اینجا گاه ولایت، اثرش در عبد به حدی می رسد که عبد سر تا پایش اطاعت و تجسم مراد مولی می شود، و حدیث قدسی معروف: «كنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به ولسانه الذی ینطق به ویده الی یبطش بها» در حقیقت صادق می شود، و قلبش مصداق «ان القلوب بین اصبعین من اصابع الله یقلبها کیف شاء» (سفینه البحار، ج ۲، ص ۲۹۵) می گردد، و دواعی او همه الهی می شود، و عامل مشیة الله می گردد. در برابر این ولایت، ولایت شیطان و طاغوت، و دعوت ها و اضلالات ابلیسی است؛ که آن نیز، در محدوده امور اختیاری بشر و به اختیار او انجام می پذیرد، و مراتب مختلف دارد. تا آنجا که (أفرأیت من اتخذ الهه هویه) (سوره جاثیه، آیه ۳۲) و (ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی أبصارهم غشاوة): (سوره بقره، آیه ۷) و (لهم قلوب لا- یفقهون بها ولهم آذان لا- یسمعون بها ولهم أعین لا- یبصرون بها اولئک کالانعام بل هم أضل) (سوره اعراف، آیه ۱۷۹) در حق او صادق می شود. تا حدی که شیطان نیز به او می گوید: (إنی بریء منک) و همه زمینه های خیر و قبول حق، در او بی اثر شده، حامل اراده طاغوت، و در ولایت کامل شیطان قرار می گیرد. [۷] بگوئید که ما به خدا، و به آن کتابی که بر پیغمبر ما و به آنچه بر ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و فرزندان او، و موسی و عیسی و به همه آنچه بر پیغمبران از جانب خدا نازل شده ایمان داشته و عقیده مندیم و بین هیچ یک از پیغمبران فرق قایل نشده و تسلیم فرمان او هستیم. (سوره بقره، آیه ۱۳۶). [۸] و این مردم همه یک دین دارند و متفق الکلمه هستند و یک امتند و من یگانه خدای شما هستم پس از من بترسید. (سوره مؤمنون، آیه ۵۲).

تجلی توحید در اسلام

تجلی توحید در اسلام تجلی توحید در اسلام، به قدری نیرومند و پر تلاءلو است، که اسلام و توحید، و موحد و مسلم، مانند دو لفظ مترادف، مفهوم واحد یافته، و به گفته بیگانگان - مثل گوستا و لوبون - عقیده توحید، تاج افتخاری است که در بین ادیان بر سر اسلام نهاده شده است. [۱]. اسلام، دین خدا است، دین توحید است و دین همه پیغمبران و پیروان راستین شان دین حضرت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم است. نه برای دین حق اسمی بهتر از این اسم می توان یافت، و نه برای بشر، واقعیت و اصالتی اصیل تر و عالتر از مفهوم این اسم. و این از قضایایی است که می گویند: «قیاساتها معها» دلیلش با خودش می باشد، و خودش دلیل خودش است. دین حق غیر از اسلام، به حق نخواهد بود، و هر تعبیر دیگر که از دین حق بشود، اگر مفهومش، مفهوم کلمه «اسلام» یا کلماتی که در لغات دیگر با آن مترادفند، نباشد، دین حق نیست. خدا واحد است، و دین حق واحد است، و آن اسلام است که در مفهومش هیچ گونه دوگانه خواهی و دوگانه پرستی و شرک نیست. تسلیم خدا بودن، و فرمانبردار و فرمان پذیر بی قید و شرط او بودن، هم به اعتقاد و هم به عمل، اسلام است. برای انسان هم، عالی تر از این، مقام و مرتبه ای نیست و کمالی از این بالاتر نمی شود. لذا خداوند متعال پیغمبر جلیل خود حضرت خلیل علیه السلام را در قرآن مجید مسلم خوانده است، و از پسران یعقوب

حکایت می‌فرماید که در پاسخ پدرشان که در هنگام در گذشت از این جهان، به آنها گفت: (ما تعبدون من بعدی) گفتند: (نعبد الهک واله آبائک ابراهیم واسمعیل واسحق الهاً واحداً ونحن له مسلمون). [۲]. بنابر این اگر چه اسلام، عنوان و نام و رسالت دعوت حضرت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشد و پس از ظهور آن حضرت، بر غیر آنچه آن حضرت به آن رسالت داشته، صحت اطلاق ندارد، اما این نامگذاری و حصر عنوان اسلام به این دین، برای این است که اسلام خالص است، و اسلام هیچکس، جز به تسلیم در برابر این دین و پذیرفتن احکام و محرمات و واجبات آن محقق نمی‌شود، و یکی از شواهد بر خاتمیت این دعوت و بقای آن تا روز قیامت اینست که در عصری که مفهوم اسلام مجهول و ناشناخته مانده بود و نامها و عنوانها و بر چسب های ناجور، به ادیانی که سابقه الهی و حقانیت داشتند، زده بودند، و نه فقط این نامها نارسا و معرّف حقیقت آنها نبود، بلکه با اسلام مغایر و منافی بود، در چنین زمانی، این دعوت بر اساس وحی الهی، اسلام را به جهانیان عرضه کرد، و صریحاً در مثل آیه (ومن یتبع غیر الاسلام دیناً فلن یقبل منه) [۳] و آیه (إن الدین عند الله الاسلام) [۴] اسلام را یگانه راه نجات اعلام کرد. و در آیاتی مثل (فلا وربک لا یؤمنون حتی یحکموک فیما شجر بینهم ثم لا یجدوا فی أنفسهم حرجاً مما قضیت ویسلموا تسلیماً) [۵] و آیه (وما کان لمؤمن ولا مؤمنه اذا قضی الله ورسوله أمراً أن یکون لهم الخیره من أمرهم) [۶] و آیه (ومن یسلم وجهه الی الله وهو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی) [۷] و آیه (ومن أحسن قولاً ممن دعا الی الله وعمل صالحاً وقال اننی من المسلمین) [۸] و آیات دیگر، ویژگیها و آثار و جلوه های اسلام و حقیقت دین را به نحوی که هیچ تعلق و وابستگی به گروه و نژاد و منطقه ای نداشته باشد، و اصول و فروع آن فطری و خرد پسند، و در همه ازمنه و اعصار، وحدت دینی را تأمین نماید، روشن فرمود؛ که پس از چهارده قرن، یگانه بیان کامل و جامع و بی بدیل، دین حق است، والی الابد هم بی بدیل خواهد بود. همه باید به این دین بگروند و همه باید ندای وحدت سر دهند و اسلام را که عالی ترین و کامل ترین طرح وحدت است، بپذیرند، و شعارهای وحدت (انّ أکرمکم عند الله أتقیکم) [۹] = «همانا گرامی ترین شما، نزد پروردگار پرهیزکار و با پرواترین شما است». و «الناس کلهم بنو آدم و آدم خلق من التراب ولا فضل لعربی علی عجمی ولا- عجمی علی عربی ولا- أحمر علی أبيض ولا- أبيض علی أحمر الا- بالتقوی [۱۰] = همه مردم فرزند آدمند و آدم از خاک خلق شده و هیچ فضل و برتری بر هیچ عربی نسبت به عجمی و بر هیچ عربی و بر هیچ سرخ پوستی به سفید پوستی، و بر هیچ سفید پوستی به سرخ پوستی نیست مگر به تقوا». را سر دهند، و زبان حال و مقال همه مردم جهان، از هر نژاد، و اهل هر قاره و شهر و روستا، این باشد: الصین لنا والعرب لنا والهند لنا والکل لنا أضحی الاسلام لنا دینا وجمع الکون لنا وطنا توحید الله لنا نور أعددنا الروح له سکنا پاورقی [۱] تاریخ تمدن اسلام و عرب، ص ۱۴۲. [۲] (حضرت یعقوب هنگام مرگش به پسران خود گفت:) بعد از من چه کسی را می‌پرستید گفتند خدای تو و خدای پدران تو ابراهیم و اسماعیل و اسحاق را که معبود یگانه است و ما مطیع فرمان او هستیم. (سوره بقره، آیه ۱۳۳). [۳] هر کس غیر از اسلام دینی را اختیار کند هرگز از او پذیرفته نیست. (سوره آل عمران، آیه ۸۵). [۴] همانا دین (پسندیده و پذیرفته شده) در نزد خدا اسلام است. (سوره آل عمران، آیه ۱۹). [۵] نه چنین است قسم به خدای تو که اینان به حقیقت اهل ایمان نمی‌شوند مگر آنکه در خصومت و نزاعشان تنها تو را حاکم کنند و آنگاه هر حکمی که بکنی هیچ گونه اعتراض در دل نداشته و کاملاً از جان و دل تسلیم فرمان تو باشند. (سوره نساء، آیه ۶۵). [۶] هیچ مرد وزن مؤمن را در کاری که خدا و رسولش حکم کنند اراده و اختیاری نیست. (سوره احزاب، آیه ۳۶). [۷] و هر کس روی تسلیم و رضا به سوی خدا آورده و نیکوکار باشد چنین کسی به محکم ترین رشته الهی چنگ زده. (سوره لقمان، آیه ۲۲). [۸] چه کسی در جهان، از آن کس که خلق را به سوی خدا خواند و نیکوکار گردید و همی به عجز و لایبه گفت که من تسلیم خدایم، بهتر و نیکوکار تر است. (سوره فصلت، آیه ۳۳). [۹] سوره حجرات، آیه ۱۳. [۱۰] الدر المنثور، ج ۶، ص ۱۱.

تجلی توحید در نظام امامت امامت و رهبری نیز در ابعاد متعددی که دارد، شعاع و شعبه عقیده توحید است و به آن استناد دارد، و چنانکه از آیه (انی جاعلک للناس اماماً) = (وقتی خداوند ابراهیم را امتحان کرد، فرمود: «من تو را به به پیشوائی خلق برگزینم».) [۱] و آیه (انا جعلناک خلیفه فی الارض) [۲] = «همانا ما تو را در زمین، مقام خلافت دادیم». استفاده می شود، امامت با تمام ابعاد عمیق و ارزنده ای که دارد، که از جمله خلافت و جانشینی در ارض و زمامداری و مدیریت امور عامه و حکومت کردن بین مردم است، فقط از سوی خدا و به نصب و تعیین او است، و کسی با خدا در آن حق مشارکت ندارد. [۳] و اصالت توحیدی امامت از اینجا معلوم می شود که بر حسب عقیده توحید، حکومت و ولایت و مالکیت حقیقه مطلقه، مختص به خدا است و حق و حقیقت این صفات فقط برای او ثابت است که «هو الولی وهو الحاکم، وهو السلطان وهو المالک - و - ألا له الخلق والا امر - و یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید» و هیچکس در عرض خدا، حتی بر نفس خود، نه سلطنت و ولایت تکوینی دارد، و نه ولایت تشریحی؛ تا چه رسد به اینکه بر دیگری ولایت یا حکومت داشته باشد، یا مالک امر او باشد. بنابر این، هر حکومتی که از جانب خدا و به اذن او نباشد، طاغوتی، و مداخله در کار خدا و حکومت خدا است. و هر گونه پذیرش و فرمانبری از آن، پذیرش از فرمان طاغوت، و حرکت در جهت مخالف دعوت انبیا است، که در قرآن مجید در مثل این آیه بیان شده است: (ولقد بعثنا فی کل امه رسولاً ان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت). [۴]. نظر به اینکه مفهوم طاغوت، چون اعم است، شامل فرمان روایان مستبد، و حکومت‌های غیر شرعی و طغیانگر نیز می باشد. همچنین، هر ولایتی باید از جانب خدا و مستند به خدا باشد، حتی ولایت پدر بر فرزند صغیرش، و ولایت شخص بر نفس و مال خودش و ولایت فقیه در عصر غیبت امام عصر علیه السلام [۵] و ولایت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام علیه السلام همه باید از جانب خدا باشد، و هر ولایتی از جانب او نباشد، هیچ اعتبار و اصالتی ندارد، و اگر خدا پدر را بر فرزند صغیرش ولایت نداده بود، ولایت بر او نداشت، و اگر شخص را بر خود و مالش ولایت نداده بود یا مالکیت او را بر آنچه حیات کرده یا زمینی که آن را احیا و آباد کرده یا به هر سببی از اسباب تملک، مالک شده، مقرر نفرموده بود، ادعای مالکیت او، ادعای مالکیت در ملک خدا بدون اذن او بود. [۶]. البته این ولایت‌های شرعی از هر نوعی که باشد، بی مصلحت نیست و ریشه فطری دارد. و تشریح بر طبع فطرت واقع شده است. اما همین امور فطری هم، بدون امضای خداوند متعال در عالم تشریح معتبر نیست. بناء علی هذا چون حکومت و ولایت اختصاص به خدا دارد، غیر از خدا دیگری نمی تواند در آن مداخله کند، مگر به اذن او و در حدود تشریح و دستور او. بدیهی است که این ولایت و حکومت و مالکیت که برای بعضی بندگان به اذن خدا اعتبار می شود، اعتباری و قرار دادی بوده و حقیقی نیست، لذا به عزل و اسباب دیگر، قابل زوال و انتقال است. این ولایت از نوع ولایت و حکومت الهیه نیست، چون حکومت و ولایت خدا حقیقی و خود به خود و دائم و ابدی است و مقتضای ارتباط و تعلق مخلوق به خالق، حکومت و ولایت و مالکیت حقیقی خالق است. مخلوق، هویتش مملوکیت و نیازمندی و فرمان پذیری و عنایت خواهی است. نه مملوکیت بنده و تحت ولایت خدا بودن او قابل اینست که از او سلب شود، چون ذات او، هویتش و واقعیتش همین است؛ و نه مالکیت و حکومت و ولایت خدا بر بندگانش قابل سلب و اعطاء و انتزاع است. بنا بر آنچه گفته شد، نظام امامت و خلافت و ولایت باید از جانب خدا و انفاذ و اجرای ولایت و حکومت خدا باشد، تا حکومت، شرعی و اطاعت از او امرش واجب باشد. و به این ترتیب است که هر گاه از جانب ولی امر علیه السلام یا هر یک از مجتهدین جامع الشرایط، که در عصر غیبت نیابت عامه دارند، حکمی صادر گردد و مخالفت آن شود، در حکم استخفاف به حکم خدا و ردّ بر امام علیه السلام خواهد بود، با این تفاوت که در فرمان علما و فقها به حکم «لا طاعة لمخلوق فی معصیه الخالق» = برای هیچ فردی، در معصیت خدا، اطاعت از فرد دیگر نیست» اگر حکم به معصیت باشد، اطاعت فرمان به معصیت، موضوع پیدا نمی کند و حدیث شریف «لا طاعة لمخلوق فی معصیه الخالق» به اطاعت از پیغمبر و امام نظر دارند. این نظام امامت در بعد حکومتی و ولایتش، بر عکس آنانکه می گویند نظام حکومت باید از پائین به بالا باشد و اساس و قاعده آن را شوراهای روستائی می شمارند، نظام از بالا به پائین را معین کنند، یا پائینی‌ها باید تابع تصمیم و نظرات بالائی‌ها باشند، و شورای

وزارتخانه‌ها بر شوراها، و استانها بر شهرها، و شهرها بر بخشها و روستاها حاکم باشند، یا اینکه یک نفر مثل نظامات استبدادی به نام شاه و امیر و پیشوا و خان در بالا بنشینند، و هر چه هو می کند، فرمان دهد و خود را بر مردم تحمیل نماید. هیچ یک از اینها نیست. نظام اسلام که همان نظام امامت و حکومت شرعی است، نه حکومت از پائین به بالا است [۷]، و نه فرمان روائی از بالا به پائین است، بلکه نظام خدا است که همه در آن، مجری احکام خدا می شوند، و حکومت و امارت، چنانکه امیر المؤمنین علیه السلام در پاسخ ابن عباس فرمود، وسیله اقامه حق، و دفع باطل است و اگر از این حد و این شعار که اقامه حق، و دفع باطل است، خارج باشد، نه حکومت شرعی است و نه اطاعت از آن واجب است. در این نظام همه متصدیان امور در اجرای احکام خدا مسؤولند، و هیچ مادونی از ما فوق، در تخلف از قانون، و قانون شکنی، و معصیت خدا، نباید اطاعت کند، و هیچ مقامی، حتی شخص خلیفه، نمی تواند از مردم توقعی غیر از عمل به احکام الهی و اطاعت از قانون داشته باشد. در این نظام برای به دست آوردن مقامات، چنانکه در نظامات دیگر انجام می شود، بین اشخاص مسابقه و مزاحمت نیست و اگر کسی برای کسب علو و برتری شخصی یا گروهی، بخواهد مقامی را به دست آورد، صلاحیت آن مقام را ندارد. در این نظام، مقام، تعهد و تکلیف آور است و هر چه مقام انسان حساستر و حدود قلمرو آن وسیع تر باشد، مسؤولیت و تکلیفش بیشتر می شود، و ارزش صاحب هر مقامی به میزان خلوص نیت، و حسن معامله ای است که در عمل داشته باشد. بسا که یک رفتگر برای حسن نیت و خلوصی که در کار خود دارد و مراقبتی که برای خدا در انجام وظیفه نشان می دهد، از حاکم شهر و والی استان شریف تر و در درگاه خدا عزیزتر باشد. در این نظام همانطور که «عدی بن حاتم» در وصف امیر المؤمنین علیه السلام به معاویه گفت: «لا یخاف القوی ظلمه ولا یأس الضعیف من عدله»: هیچکس و هیچ نیرومندی از ستم او نمی ترسد، که از سر خشم و احساسات، او را بیش از کیفر قانونی کیفر دهد؛ و هیچ ضعیفی از عدالت او مأیوس نمی شود که به ملاحظه قوی، حق ضعیف را از او نگیرد. چنانکه علی علیه السلام فرمود: «الذلیل عندی عزیز حتی أخذ الحق له والقوی عندی ضعیف حتی أخذ الحق منه = ذلیل، پیش من عزیز است تا اینکه حق را (از ظالم) برایش بگیرم، و قوی، پیش من ضعیف است تا اینکه حق (ضعیف ها) را از او بگیرم». [۸]. و بالاخره، این نظام امامت است که تبلور عقیده توحید در آن ظاهر می شود، و جامعه بی امتیاز توحیدی [۹]، و امت واحد، و دین واحد و قانون واحد و حکومت واحد، و جهانی همیشه نو و مترقی اسلام را، تحقق می بخشد. چنانکه از بعضی روایات که در تفسیر آیه کریمه (فمن كان یرجوا لقاء ربه فلیعمل عملاً صالحاً ولا یشرك بعبادة ربه أحداً) [۱۰] استفاده می شود، شرک نور زیدن به عبادت خدا، این است که نظام دیگری را غیر از نظام امامت، که نظام الهی است، نپذیرد، و برای ائمه: که این ولایت را دارند، شریک قرار ندهد. از جمله در تفسیر عیاشی، روایت شده است از حضرت صادق علیه السلام که از آن حضرت سؤال شد از این آیه، فرمود: «العمل الصالح المعرفة بالائمه، ولا یشرك بعبادة ربه أحداً التسليم لعلی علیه السلام لا یشرك معه فی الخلافه من لیس ذلک له ولا هو من أهله = عمل صالح»، معرفت ائمه است «و شریک در عبادت پروردگارش قرار ندهد احدی را» تسلیم علی علیه السلام بودن، کسی را که خلافت برای او نیست و اهل آن نمی باشد. با او (علی علیه السلام) شریک قرار ندهد». و از تفسیر علی بن ابراهیم قمی، از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که در تفسیر «ولا یشرك بعبادة ربه أحداً» فرمود: «لا یتخذ مع ولایة آل محمد صلوات الله علیهم غیرهم و ولایتهم العمل الصالح، من أشرك بعبادة ربه فقد أشرك بولایتنا، و کفر بها، و جحد أمير المؤمنین علیه السلام حقه و ولایته = با ولایت آل محمد - صلوات الله علیهم - ولایت غیر ایشان را نگیرد، و ولایت ایشان عمل صالح است؛ کسی که شرک و رزد به عبادت پروردگارش، پس به تحقیق شرک ورزیده است به ولایت ما و کافر به آن شده و جاحد و منکر حق و ولایت امیر المؤمنین علیه السلام شده است». از آنچه در این گفتار بیان شد، معلوم گردید که: امامت نیز مثل نبوت از اموری است که به نصب و جعل الهی می باشد و نصب آن فقط حق خدا است که بر حسب حکمت و دلائل عقلیه محکم، مثل قاعده لطف، لازم است. و خلاصه این است که تصرف در امور عامه و رتق و فتق امور و حل و فصل کارها و اعمال ولایت بر خلق الله، اگر چه یک نفر هم باشد، تصرف در سلطنت الهی و ملک

خدائی است که باید به اذن خدا باشد؛ چنانکه بر حسب آیات قرآن مجید و احادیث متواتر که از طریق شیعه و سنی روایت شده است، در ائمت، این برنامه انجام شده و به توسط حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نظام امامت به مردم ابلاغ شده و «اولوا الامر» که تا روز قیامت عهده دار این منصبند و دوازده نفرند، به ائمت معرفی شده اند. بنا بر این صحت روش و برنامه ای که شیعه در نصب امام معتقد است، برای کسی که به توحید ایمان دارد، نیاز به دلیل ندارد؛ زیرا در مشروعیت امامت و ولایت باذن الله و به نصب الهی جای هیچگونه تردیدی نیست. فقط، سؤالی که پیش می آید این است که اولاً اذن خدا وجود دارد یا نه؟ و ثانیاً چه افراد و شخصیت هائی مورد این عنایت الهی شده اند؟ سؤال اول پاسخش از بیانات گذشته معلوم شد، که با توجه به اینکه مجوز شرعی برای مداخلات خودسرانه و غیر مستند به خدا در بین نیست، و با توجه به اینکه مسئله نظام و برنامه اداره امور و زمامداری، امری نیست که قابل تعطیل و بی نظم و ترتیب باشد، و نیز با توجه به اینکه وجود برنامه پشتوانه دار و مشروع و مستند به خدا در آنچه که مقصود از آفرینش بشر است، دخالت عمده دارد، حتماً از جانب خدا نظام اکمل و اتم پیشنهاد و تعیین شده است و امکان ندارد که در دینی مثل اسلام، که حتی از بیان مستحبات و مکروهات در موارد جزئی، کوتاهی نشده، نسبت به چنین امر بزرگی با نقش و اثری که در اجرای احکام و حفظ مصالح عباد و رعایت حال مستضعفان و محرومان و سیر خلق به سوی خدا دارد، کوتاهی شود. حاشا و کلاً که از صاحب شریعت با آن همه عنایت که به تربیت بندگان خود دارد و از هدایت های تشریحی و تکوینی در هر قسمت دریغ نفرموده، در چنین امری آنها را از رحمانیت و رحیمیت و ربانیت و فیاضیت خود محروم فرماید. حاشا و کلاً، چگونه ممکن است پیغمبر در چنین امر بزرگی که در تمام شؤون امتش دخالت دارد، برنامه و دستور جامعی نداده و ائمت را حیران و سرگردان گذارده باشد، و مع ذلک بفرماید: «قد ترککم علی البیضاء لیلها کنهارها لا یزیغ بعدی عنها إلا هالک [۱۱] = شما را ترک کردم در راهی روشن و واضح که شبش مانند روز آن است؛ از آن منحرف نمی گردد مگر هلاک شوند». از این حدیث می فهمیم که ارشادات و تعالیم پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم همه تاریکی ها و تحیر ها را از میان برده است، و اگر امری مثل امر خلافت و امامت را مهمل گذارده بود، این حدیث شریف نامفهوم بود؛ بلکه اگر امر امامت غیر مشخص و بی برنامه مانده بود، با آن تأکیدی که در معرفت امام، شخص رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است، آیه کریمه (الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی) [۱۲] = «امروز دین شما را برای شما کامل کرده و نعمتم را بر شما تمام نمودم». شأن نزول پیدا نمی کرد. و اما سؤال دوم، پاسخش اینست که از احادیث کثیره متواتره استفاده می شود که تبلیغ این موضوع از آغاز بعثت و سال سوم و هنگام نزول آیه شریفه (وأنذر عشیرتک الاقربین) [۱۳] = «قوم و خویش نزدیکت را بیم ده». تا بیماری رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ارتحال آن حضرت به رفیق اعلی، در مناسبات و فرصت های متعدد انجام شده و نظام رهبری مردم پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مشخص و معین گردید. علاوه بر اینکه هر شخص منصف اگر به کتاب های تاریخ و تفسیر و حدیث و کلام و فرق مسلمین و اسرار افتراق آنها مراجعه نماید، تصدیق می کند که هیچ یک از نظاماتی که بعد از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم عهده دار امور مسلمین شدند، این خصیصه را که شرعیت آنها را بتواند مستند به وحی و تنصیب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دانست، نداشتند؛ هر چند بعد از وقوع، دیگران خواستند برای مشروعیت آن، دلائلی بسازند، این تلاشها جایگیر نشد؛ که حتی در مثل زمان ما - که جهان اسلام به ضررهای جدا بودن دین از سیاست پی برده و آماده این می شود که دین را در همه نواحی زندگی سیاسی و اجتماعی و اخلاقی و اقتصادی و فرهنگی و غیرها حکومت دهد - افرادی مثل «عبدالکریم خطیب» که از نویسندگان معروف اهل سنت و صاحب آثار و تألیفات متعدد است، در ضمن بررسیهای خود راجع به خلافت و امامت، نظامهای گوناگونی را که در عالم اسلام به وسیله افراد و مکتبهای معارض با اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم حکومت یافت بررسی کرده، و دلائل شرعی بودن آنها را تحت دقت و مطالعه قرار داده، به این نتیجه می رسد که برای مسئله امامت و خلافت، در اسلام طرح و پیشنهادی نیست و به خود مردم واگذار شده، و در این مسئله دین از سیاست جدا است! و در واقع نظر می دهد رژیم

هایی که بر امور مسلمین در طول چهارده قرن مستولی شده و از این به بعد روی کار بیایند، باید به واسطه خود مردم انتخاب شوند. نظر دیگر از اهل سنت این است که هر کس مسلط شد و زمام امور را به دست گرفت، باید از او اطاعت کرد؛ که در حقیقت نظر به شرایط و صفات حاکم و عدالت و فسق او نیست، بلکه اوامری که در کتاب و سنت راجع به اطاعت از والی و حاکم وارد شده است، نظر به مطلق حکام دارد؛ و این نظر مطابق است با روشی که تقریباً در طول چهارده قرن بر مسلمین حکومت داشت. ما در این مقاله، در مقام بررسی نظرات و رد آنها نیستیم. فقط این نکته را تذکر می دهیم که مسأله فقدان دلیل قانع کننده بر صحت و مسروعت نظاماتی که بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روی کار آمدند، امثال عبدالکریم خطیب را بر این داشته که بگویند اصلاً اسلام در موضوع نظام و رهبری امور عامه و سیاست جامعه، پیشنهاد و نقشه ای ندارد و این خود مردم هستند که باید این موضوع را حل نمایند؛ که بنا بر این نیز آقای عبدالکریم خطیب تحت سؤال قرار می گیرد که این مردم که باید این مشکل را حل نمایند، کیستند و برنامه و نظام مداخله مردم در این کار را چگونه و چه کس باید معین نماید؟ و آیا با اینکه در اسلام حکومت واحد است، و حکومت‌های متعدد مبنای اسلامی ندارد، با جمعیت حدود هزار میلیون نفوس، چگونه باید رهبر این نظام معین شود؟ آیا حکومت‌های کنونی و تجزیه ای که در عالم اسلام است، چگونه قابل توجیه است؟ و آیا معرفت امام وقت، که بر حسب روایات شیعه و سنی واجب است، چگونه امکان پذیر است؟ و کدام یک از این دهها حاکم و امیر و شاه و رئیس جمهور، امام می باشند؟ و در این عصر چه کسی را باید به عنوان امام و ولی امر شناخت؟ و نسبت به گذشته کدام یک از افرادی که بر امور مسلمین سلطه پیدا کردند، مردمی بودند؟ و اگر خلیفه ای، خلیفه بعد از خود را تعیین کرد، بر چه اساسی است؟ و شورای شش نفری، و بالاخره وضعی که تا انقراض عثمانی ها بر قرار بود، کجایش مردمی بود؟ و پرسش های دیگر از این رقم. بدیهی است که جواب قانع کننده ای نخواهید شنید. تنها نظامی که می تواند پاسخگو به این پرسشها و پرسشهای مشابه باشد، نظام امامت است. و اگر کسی بگوید: صحیح است که مشروعیت جزء جوهر و هویت نظام امامت است، اما آنان که بر این اصل نگرویده اند، جواز حکومت بر اساس نظامهای گوناگون دیگر را «اصالة الاباحه» ثابت کرده و می گویند: اگر ما شک در جواز دخالت در امور ولایتی و مربوط به جهات عامه و مصالح عموم داشته باشیم، با این اصل اباحه، آن ثابت می شود، و همچنین در سائر ولایت ها، اگر فقیه یا ولی صغیر یا هر صاحب سلطه و قدرتی شک در جواز بعض تصرفات و مداخلات نمود، با اصالة الاباحه، مباح بودن آن ثابت می شود. جواب گفته می شود که: اصالة الاباحه در موضوعات مربوط به خود مکلف، مثل استعمال دخانیات یا خوردن گوشت فلان حیوان در صورتی که تذکیر آن محرز باشد، یا پوشیدن فلان لباس، حاکم است. اما جواز اموری که مربوط به دیگران و امر و نهی و مداخله در کارهای آنها است، و متضمن الزام به انجام کاری یا ترک کاری باشد، با اصالة الاباحه ثابت نمی شود. بلکه در این گونه امور به دلائل متعدّد، «اصالة الخطر»، یعنی ممنوعیت مداخله، اجرا می شود. علاوه بر اینکه آثار وضعیه این مداخلات نیز به مقتضای اصل، بر آن مرتب نخواهد شد و بالاخره با این بیان، مشروعیت نظام ثابت نمی شود، و وجوب اطاعت دیگران از آن ثابت نخواهد شد. و خلاصه کلام این است که: یگانه نظام توحیدی که بر حسب آیات و احادیث معتبر، مستند به خداوند یگانه است، نظام امامت است که «مجمعول من الله» و از جانب خدا بر قرار شده و تا قیام قیامت متصل و مستمر خواهد بود. پاورقی [۱] سوره بقره، آیه ۱۲۴. [۲] سوره ص، آیه ۲۶. [۳] در بیان این مطلب، رجوع شود به تعلیقه «۱». [۴] ترجمه و آدرس آیه در اول گفتار اول گذشت. [۵] ولایت فقیه در عصر غیبت برای فقیه، مثل ولایت پدر بر فرزند صغیرش نیست که بالاصاله جعل شده و عصر حضور و غیبت در آن تفاوت نداشته باشد، بلکه ولایت فقیه بنا بر بعض مبانی، آنانکه قائل به آن در عصر غیبت می باشند، نظیر اذن ها و ولایت هائی است که از جانب امام علیه السلام در عصر حضور، به اشخاص معین داده می شد؛ با این تفاوت که در عصر غیبت به طور عام، وبه کسانی که معنون به عنوان فقیه و عارف به حلال و حرام شرع باشند، عطا شده است. بنا بر این، ولایت جد پدری و پدر بر فرزند صغیر، قابل عزل و تغییر نیست، به خلاف ولایت و نیابت خاص که هر وقت امام بخواهد، شخص منصوب را معزول، و دیگری را به

جای او نصب می‌نماید، و به خلاف ولایت عامه فقها که در هنگام ظهور و حضور، خود به خود منتفی می‌شود. [۶] رجوع کنید به تعلیقه «۲». [۷] قابل توجه است، آنان که این روشهای حکومت را برای فریب توده‌ها، مطرح می‌کنند و با بوق و کرنا آن را تبلیغ می‌نمایند، هرگز به توده‌های روستائی و مستضعف اجازه نمی‌دهند که جز در خطی که بالاها، و به اصطلاح رهبران حزب، تعیین می‌نمایند، شورائی تشکیل دهند، و مثل یک انسان آزاد و حیوان زبان بسته، نظری اظهار نمایند. اگر در شکل ظاهر از شورای روستائی به شورای بخش و شهر و استان و کشور می‌رسند، در واقع از بالا- به پائین است و دیکتاتوری «پرولتاریا» به مراتب از دیکتاتوری‌های استبدادی قرون وسطی بدتر، و از جهت کوبیدن کرامت و شرف و حقوق و آزادی انسان، خطرناک‌تر است. سالها است، و بلکه متجاوز از نیم قرن است، که محرومان و مستضعفان جهان و ملل به اصطلاح عقب مانده را با الفاظی مثل دموکراسی و حکومت مردم بر مردم و حقوق بشر، و صلح و هم‌زیستی مسالمت آمیز، و مبارزه با استثمار و عدالت اجتماعی، و آزادی عقیده، و نظام به اصطلاح شورائی، فریب داده، و هر یک از دو ابر ستمگر شرق و غرب، تحت یکی از این عناوین، استثمار و استکبار، خود را در مناطق مختلف توجیه کرده، دنیا را غارت نموده، مردم محروم و شرافت و حقوق انسانی آنها را در مثل فلسطین و قدس عزیز، افغانستان و لهستان، واریتره و فیلیپین و عراق و سودان، و اردن و غیر، فدای مطامع پلید و توسعه طلبی‌های خود می‌نمایند. [۸] نهج البلاغه، خطبه ۳۷. [۹] رجوع شود به تعلیقه «۳». [۱۰] پس هر کس به لقای پروردگارش امیدوار است باید نیکو کار شده و هرگز در پرستش خدا احدی را با او شریک نگرداند. (سوره کهف، آیه ۱۱۰). [۱۱] المجازات النبویه، حدیث ۳۵۹، ص ۴۴۲. [۱۲] سوره مائده، آیه ۳. [۱۳] سوره شعرا، آیه ۲۱۴.

تجلی توحید در امامت حضرت مهدی

تجلی توحید در امامت حضرت مهدی امروز شاه انجمن دلبران یکی است دلبر اگر هزار بود دل بر آن یکی است دیدگاه عاشقان تماشای این تجلی، و منتظران حقیقی ظهور، و مشتاقان درک فیض حضور، به قدری وسیع و پر دامنه است، که هر چه ببینند و ببیندیشند، عشق و شوقشان بیشتر و وسعت و امتداد دیدگاهشان افزونتر می‌شود. علاوه بر آنکه مصدر امامت (چنانکه در گفتار سوم بیان شد) مصدر توحیدی و اصطفای اجتبا و گزینش الهی است، و هر امامی در عصر خود، در تصرف در امور و استقلال به رتق و فتق، واحد و بی شریک است، در هنگام ظهور حضرت بقیه الله - ارواحنا فداه - برای اینکه از نعمت وجود امام، بیشترین استفاده ممکن برده شود، شرایط لازم فراهم می‌شود، و موانع ظهور و فعلیت یافتن شئون و ابعاد امامت، که در عصر سائر امامان: و عصر غیبت خود آن حضرت وجود دارد، مرتفع می‌گردد؛ اسماء حسناى الهی مثل «الولی» و «العادل» و «الحاکم» و «السلطان» و «المنتقم» و «المبیر» و «القاهر» و «الظاهر» بطور بی سابقه ای متجلی خواهد شد، و به عبارت دیگر آن حضرت مظهر این اسماء و کارگذار و عامل خداوند متعال می‌باشد، و مقام خلیفه الهی او در این ابعاد، ظهور عملی و فعلی خواهد یافت. همه این شئون الهی که امام علیه السلام تجسم ظهور آن خواهد بود، و خدا به حکمت بالغه خود به توسط آن حضرت تحقق می‌بخشد، اصالت توحیدی دارد و به اذن خدای یکتا و فرمان او انجام می‌پذیرد. و از جمله اموری که تجلی توحید را در ظهور حضرت مهدی علیه السلام روشن می‌سازد، این است که اهداف توحیدی اسلام مثل وحدت حکومت و نظام، وحدت قانون، وحدت دین، و وحدت جامعه، به وسیله آن حضرت تحقق می‌یابد. همان گونه که در احادیث وارد شده است، خدا خاور و باختر جهان را به دست آن حضرت فتح می‌نماید؛ چنانکه در روایت معروف «جابر» است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «ذلک الذی یفتح علی یدیه مشارق الارض و مغاربها [۱]» این است آن کسی که خدا به دست او، مشرق‌ها و مغرب‌های زمین را می‌گشاید. و «روز فتح»، که از ایام الله بزرگ است و در قرآن مجید آمده است، بر حسب بعضی تفاسیر [۲]، روز ظهور و فتح آن حضرت است. روزی است که کفار را ایمان در آن روز سود نمی‌بخشد و مهلت داده نمی‌شوند. [۳]. چنانکه در احادیث است: قریه ای نمی‌ماند مگر آنکه در آن ندای

«لا اله الا الله» بلند شده و اسلام جهانگیر می شود و این همه دوئیت هائی که از جهت اختلاف نظامات، و حکومت ها و رژیم ها و به اسم نژاد و وطن ساخته شده، ملغی می گردد، و مرز هائی که با آنها، زورمندان، دنیا را تقسیم کرده، و افراد بشر را از هم جدا و بیگانه ساخته اند، از میان برداشته می شود. در آن عصر برکات و آثار عقیده و ایمان به خدا آشکار می شود، و بر حسب آیه (ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم برکات من السماء والأرض) [۴] درهای برکات آسمان و زمین به روی مردم و دنیای مؤمن، گشوده می شود، و به جای نظامات مشرکانه و جنگ و نزاع و کینه توزی، نظام الهی اسلام و دوستی و برادری و صفا و صلح واقعی و عمومی برقرار می شود. از جمله احادیثی که بر این مطلب دلالت دارد، روایتی است که در کتاب «المحجّه فیما نزل فی القائم الحجه» از عیاشی به اسناد خود از ابن بکیر روایت کرده است که ابن بکیر گفت: «از ابی الحسن (حضرت موسی بن جعفر) علیه السلام سؤال کردم از این قول خدای تعالی (وله أسلم من فی السماوات والأرض طوعاً و کرهاً) [۵] = «هر آنچه در آسمان و زمین است، خواه و ناخواه مطیع فرمان خدا است» حضرت در پاسخ فرمود (قریب به این مضمون) نازل شده است در قائم علیه السلام که وقتی ظاهر شود، اسلام را بر طوایف کفار که در شرق و غرب هستند، عرضه نماید. هر کس از روی اطاعت اسلام آورد، امر می کند او را به نماز و زکات و آنچه مسلمان به آن امر می شود؛ و هر کس اسلام نیاورد، گردن او را می زند، تا باقی نماند در مشرق ها و مغرب ها احدی مگر اینکه موحد گردد. ابن بکیر می گوید: گفتم: فدایت شوم، خلق بیشتر از این می باشند (یعنی بیشتر از این هستند که بتوان اسلام را به همه عرض کرد و همه را یا مسلمان نمود، یا کشت) حضرت فرمود: «ان الله اذا أراد أمراً قلل الكثير و کثر القلیل [۶] = خداوند وقتی کاری و امری را اراده کند، اندک را بسیار و بسیار را اندک می نماید». و نیز روایت است از حضرت باقر علیه السلام در تفسیر آیه: (الذین ان مکناهم فی الارض أقاموا الصلاة و أتوا الزکاة و أمروا بالمعروف و نهوا عن المنکر والله عاقبه الامور) [۷] = «آنان که خدا را یاری می کنند» «آنهاست هستند که اگر در روی زمین به آنان اقتدار و تمکین دهیم نماز به پاداشته و به مستحقان زکات می دهند و امر به معروف و نهی از منکر می نمایند و می دانند که عاقبت کارها به دست خدا است». که فرمود: این برای آل محمد - صلوات الله علیهم - است، مهدی و اصحاب او خدا ملک ایشان می نماید مشرق های زمین و مغرب های آن را، و ظاهر و غالب می کند دین را، و خدای عز و جل به وسیله او و اصحابش بدعتها و باطل را می میراند، مثل آنکه سفیهان، حق را میراندند، تا اینکه دیده نشود اثری از ظلم؛ و امر می کند به معروف و نهی می کند از منکر و برای خدا است عاقبت امور. [۸]. و از جمله این روایات، روایتی است از رفاعه بن موسی که گفت شنیدم حضرت صادق علیه السلام در آیه (وله أسلم من فی السماوات والأرض...) فرمود: «اذا قام القائم المهدي لا یبقی أرض الا نودی فیها شهادة أن لا اله الا الله وأن محمداً رسول الله [۹] = وقتی قائم، مهدی علیه السلام قیام نماید، باقی نمی ماند زمینی مگر آنکه در آن ندا می شود شهادت بر اینکه خدایی نیست غیر از الله و اینکه محمد رسول خدا است. و نیز از این احادیث است، حدیثی که در «مجمع البیان» در تفسیر آیه (لیظهره علی الدین کله) در سوره صف، از عیاشی به سندش از عبایه روایت کرده است که: شنیدم امیر المؤمنین علیه السلام این آیه را تلاوت فرمود: (هو الذی أرسل رسوله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله) [۱۰] = «او است خدائی که رسول خود را با دین حق به هدایت خلق فرستاد تا بر همه ادیان عالم تسلط و برتری دهد». و سپس از حاضران مجلس پرسید: آیا تا این زمان دین را ظاهر گردانیده است؟ گفتند: آری، فرمود: نه، پس قسم به آنکه جانم به دست او است، نخواهد شد تا باقی نماند قریه ای مگر در آن، بامدادان و شامگاهان ندا شود به شهادت «لا اله الا الله». [۱۱]. و از روایات این باب است این حدیث که سید رضی از حضرت رسول خدا روایت نموده است که فرمود: «لیدخلن هذا الدین علی ما دخل علیه اللیل [۱۲] = هر آینه داخل می شود این دین بر آنچه شب بر آن داخل شده باشد. این حدیث نیز عالمگیر شدن دین اسلام را مژده می دهد، و ممکن است یک نکته بیان آن به این عبارت، این باشد که کفر و بی ایمانی و انحراف از خدا مانند شب تاریک و ظلمانی است، و اسلام مانند آفتاب است؛ آفتابی که همه تاریکی ها را از میان می برد و در هر مکان، تاریکی باشد، آنجا را روشن می نماید. احادیثی که متضمن بیان این اهداف است، بسیار و متواتر است. این اهداف

آرمان فطری همه افراد بشر است، و بشر بالفطره به سوی آنها گرایش دارد، و لذا به نام وحدت، مرکز سازمان ملل تشکیل می شود؛ هر چند مقاصد آنان که این سازمان را تشکیل داده اند، مقاصد سیاسی و استعماری بوده، که همان قرار دادن «حق و تو» برای پنج ابر قدرت و استضعاف ملل دیگر گواه نیات پلید آنها است که می خواهند به صورت قانونی، استکبار خود را ادامه دهند. اما به قول شاعر: «این دروغ از راست بگرفته فروغ». اگر ستمگران از عدل و داد سخن می گویند، و اگر جنگ افروزان و متجاوزان به ملت‌های ضعیف، و غارتگران بزرگ دنیا و دشمنان واقعی آسایش و امنیت مردم محروم، صلح و همزیستی و خلع سلاح را پیشنهاد می نمایند، و اگر پایمال سازان حقوق بشر و عدالت و آزادی، حقوق بشر را عنوان می کنند و برای آن دلسوزی می نمایند، همه برای این است که فطرت بشر خواستار وجود حقیقی حکومت واحد و عدالت و صلح و امنیت و احترام به حقوق بشر است، و این همان دین فطرت است که واحد است و در آخر الزمان تحت رهبری آن موعود عزیز و محبوب انبیا و اولیا و همه مردان خدا، جهان را فرا می گیرد، و دنیا به سوی قبول این دین و اهداف پاک و انسانی آن به پیش می رود، و برای آنکه به ندای آن قره العین مصطفی و میوه دل علی و زهرا، جواب مثبت بدهد، آماده می شود. امید آنکه دیدگان انتظار کشیده ما و همه منتظران و محرومان و مستضعفان به طلعت جهان آرای آن کشف امان و غوث دوران - عجل الله تعالی فرجه - روشن شود، و جهان پر از آشوب و اضطراب و فتنه و فساد، از برکات ظهور آن حضرت، کانون امن و آرامش و داد و دهش و عرفان و دانش گردد، «وما ذلک علی الله بعزیز». و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین. پاورقی [۱] منتخب الاثر، ص ۱۰۱. [۲] مراجعه شود به تفسیر صافی و نور الثقلین، تفسیر آیه ۲۸ و ۲۹ سوره سجده و آیه ۱۳ سوره صف. [۳] رجوع شود به تعلیقه «۴». [۴] و چنانچه مردم شهر و دیار همه ایمان آورده و پرهیزکار می شدند، همانا ما درهای برکات آسمان و زمین را بر روی آنان می گشودیم. (سوره اعراف، آیه ۹۶). [۵] سوره آل عمران، آیه ۸۳. [۶] منتخب الاثر، ص ۴۷۱، (به نقل از المحجه). [۷] سوره حج، آیه ۴۱. [۸] منتخب الاثر، ص ۴۷۰، (به نقل از المحجّة) و ینابیع الموده، ص ۴۲۵. [۹] ینابیع الموده قندوزی حنفی، ص ۴۲۱. [۱۰] سوره توبه آیه ۳۳. [۱۱] مجمع البیان، تفسیر سوره صف و در ینابیع الموده، ص ۴۲۳، نیز نظیر این حدیث را قندوزی حنفی روایت کرده است. [۱۲] المجازات النبویه، حدیث ۳۳۷، ص ۴۱۹.

تعلیقات

تعلیقات

تعلیقه اول

شکی نیست که نصب امام و خلیفه و زمامدار برای رتق و فتق امور و حفظ مصالح عموم، به حکم این دو آیه و آیه (وجعلناهم أئمة یهدون بأمرنا وأوحینا الیهم فعل الخیرات) [۱] = «آنان را پیشوای مردم ساختیم تا خلق را به امر ما هدایت کنند و هر کار نیکو را به ایشان وحی کردیم». واقع شده است، و شکی نیست که تعیین امام و خلیفه از جانب خدا لطف است، و در هدایت مردم و تربیت آنها مؤثر است، چنانکه واگذار نمودن آن به مردم، یا سکوت شرع از آن، نقض غرض و موجب مفسد بسیار، و تعطیل برنامه های الهی و نظام حق و عدالت خواهد شد. بنا بر این بر خداوند متعال است که بر حسب حکیمیت، ربانیت و رحمانیت خود، شخص صالحی را تعیین فرماید. و خلاصه با توجه به این آیات، گفته می شود که امامت و خلافت، مثل نبوت نیست که اگر در عصری صورت گرفت، در عصر دیگر تجدید آن ضرورت نداشته باشد. بلکه در تمام اعصار، به خصوص از جهت ولایت بر امور و حکومت از جانب خدا، مورد نیاز و حاجت است، و نیاز مردم به آن، به یک عصر و یک زمان محدود نمی شود. و به عبارت دیگر نبوت لطف خاص است، و ولایت و امامت و خلافت، لطف عام است. بنا بر این وقتی ما از آیات قرآن مجید استفاده کردیم که این

لطف در عصری واقع شده است، با توجه به عمومیتی که مصلحت آن دارد، می فهمیم که در همه عصرها هست، و مخصوص زمان خاص و مردم خاصی نیست، و به صورت تواتر و توالی باید ادامه داشته باشد؛ چنانکه ادامه یافته است. و در قرآن مجید می فرماید: (ولقد وصلنا لهم القول لعلهم يتذكرون) [۲] = «همانا ما برای هدایت این مردم سخن پیوسته آوردیم تا شاید متذکر شوند». و همچنین از آیاتی مثل (النبي أولى بالمؤمنين من أنفسهم) [۳] = «پیامبر، نسبت به مؤمنان از خود آنها سزاوارتر است» و آیه (انما وليكم الله ورسوله والذين آمنوا...) [۴] = «همانا تنها ولی امر شما، خدا و رسولش و کسانی که ایمان آورده اند... می باشند» به ملاحظه اینکه ظاهر در انشاء ولایت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و اولویت آن حضرت بر آنفس می باشند، و آیه «انما وليكم الله...» ظاهر در انشاء ولایت علی علیه السلام است، استفاده می شود که انشاء و اعطای این ولایت هر چند در محل صالح، و به صاحبان مقام عصمت (نبی و امام) اعطاء می شود، ولی در این اعطاء و جعل ولایت، نظر به رعایت حال عباد، و استصلاح امور دنیا و آخرت آنها است. نظیر ولایت جد پدری و پدر بر صغیر که هر چند در اعطای ولایت به آنها، مناسبت و علاقه آنها به حفظ مصالح فرزندشان و امور دیگر رعایت شده است، اصل نظر در این اعطاء حفظ مصالح صغیر و دفع ضرر از او است. بنا بر این بعد از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم ولایتی که برای آن حضرت ثابت است، برای ائمه: نیز باید ثابت باشد، و تا روز قیامت استمرار داشته باشد. و مقصود از اینکه می گوئیم: در هر عصر و زمان وجود حجت و امام و نصب آن لازم است، همین است که جامعه بشری بدون صاحب ولایت و صاحب الامر نخواهد ماند، خواه صاحب آن نبی باشد یا امام، و این رشته استمرار خواهد داشت؛ و این معنی غیر از وابستگی جهان به وجود امام: است که در رساله دیگر پیرامون آن توضیحاتی داده ایم. و آخرین نکته ای که در اینجا متذکر می شویم، این است که بر حسب آیات (انی جاعلك للناس اماماً) [۵] = «خداوند به ابراهیم فرمود:» «همانا من تو را به پیشوایی خلق برگزینم» و (انی جاعل فی الارض خلیفه) [۶] = «من در زمین خلیفه خواهم گماشت» و (انا جعلناك خلیفه فی الارض) [۷] = «ما در زمین، به تو مقام خلافت دادیم». و (واجعلنا للمتقين اماماً) [۸] = «ما را پیشوای اهل یقین قرار ده»، جعل امام و خلیفه، که حد اقل اثر آن وجوب اطاعت اوامر و نواهی او است، فعل خدا است و از او صادر شده است. بنا بر این اگر بنا باشد که جعل آن از جانب غیر خدا هم صحیح باشد، شرکت با خدا در فعل او حاصل می شود، و منافی با توحید افعالی می باشد، زیرا لازمه آن این است که مثل همان فعلی که از خدا صادر شده، از عبد نیز صادر شود.

تعلیقه دوم

یکی از الفاظی که اخیراً بر سر زبان ها افتاده، و برخی از آن برای مقاصد التقاطی و سوسیالیسم مآبانه، و در هم ریختن و تحریف نظامات مالی و اقتصادی اسلام استفاده می نمایند، و در زیر پوشش نام مقدس خدا و دین و اسلام، مکتبهای بیگانه را در بین مسلمین ترویج و تبلیغ می نمایند «خدا مالکی» است. با این لفظ نظامهای سوسیالیستی و اشتراکی یا مالکیت دولتی را توجیه می کنند، و مالکیت شرعی و خصوصی را در کل اشیاء، یا نسبت به زمین و وسائل تولید و ابزار کار انکار کرده، و در زیر پوشش اظهار غمخواری برای مستضعفان و محرومان و کارگران و کشاورزان، و انتقاد از کارفرمایان بی رحم و معایب نظام سرمایه داری غربی و استعمار غرب، زمینه را برای سلطه کمونیسم و استکبار روسیه فراهم می کنند؛ تا هر کجا آن را از دری رانندند، این بدون مانع و با خیال راحت از در دیگر وارد شود. و چون در اثر تجربه دریافته اند که شعار حمایت از زحمتکش و محروم، که از آغاز حربه سوسیالیست ها و کمونیستها بود، از کار افتاده است، و خود به خود، اگر قدرت نظامی آن را تحمیل ننماید، کارساز نیست، و اوضاع کشورهای بلوک شرق و کمونیستی، که برای حقوق انسان و کرامت و آزادیهای آدمیزاد کمترین ارزشی قائل نیست، همه را به ماهیت رژیم های ضد آزادی و بشری کشورهای پشت پرده های آهنین، آگاه ساخته و از آن متنفر نموده است، و تبلیغات آنها حتی در کشورهای سرمایه داری نقش بر آب شده، و هر چند جوامع زیر سلطه امپریالیسم غرب بر آن شورش نموده می خواهند

زنجیرهای اسارتی را که استعمار آمریکا و دیگر حکومت‌های غربی به گردن آنها افکنده اند، پاره نمایند و پاره خواهند نمود، اما به همان مقدار از اینکه زیر سلطه کمونیسم و تجاوزات بی رحمانه و وحشیانه روسیه بروند نیز، پرهیز دارند، و در عین رفع آن، از دفع این نیز غفلت نمی نمایند. لذا اخیراً نقشه را عوض کرده، برای اینکه زمینه را برای تسلط روسیه فراهم نمایند، بهتر می بینند که اول سخن از الحاد و انکار خدا و شرایع انبیاء به میان نیاورند، و فقط در شعارهای طرفداری از کارگر و کشاورز و محروم و مستضعف با مسلمانان هم صدا شده، آن را به مسیرهایی که کمونیسم می خواهد، رهبری نمایند، و در ضمن هم می کوشند تا سطح تولید را پائین آورده، با وعده و نویدهای تو خالی که هرگز برآورده نمی شود، در افراد خام، توقع‌هایی که انجام آن ممکن نیست ایجاد کرده، و کارخانه‌ها و کشاورزی‌ها را به تعطیل، و کارگران و کشاورزان را به کم کاری و اعتصاب، تشویق نمایند؛ تا هر چه بیشتر فقر اقتصادی که فشارش روی همان طبقه محروم و ضعیف بیشتر خواهد شد، شدت پیدا کند، و آنان بدون اینکه از علل و عوامل نابسامانی‌ها و کمبودها مطلع باشند، از سوء اوضاع اقتصادی تحریک شده و غولان راهزن را، راهنما و مزدوران بیگانه را، خیر خواه پنداشته، با پای خود به سوی دام دشمن خون خواری مثل کاخ نشینان بی رحم کرملین بروند؛ دامی که هر کس و هر کشور در آن افتاد، بزودی و به آسانی راه نجات از آن نیافت. باری، اینان فهمیده اند که در کشورهای اسلامی - به خصوص پس از بیداری‌های اخیر مسلمانان و توجه آنها به ارزشها و ذخائر و امکانات مادی و معنوی خود - تبلیغ کمونیسم و وارد کردن نفوذ و استعمار روس با دعوت به الحاد، با عکس العمل شدید مسلمانان روبرو خواهد شد، و می دانند که مسلمانان حد اقل این را دریافته اند که اسلام می تواند به عنوان قدرت سوم در برابر دو قدرت شرق و غرب، که به تدریج ملتها و مردم از آنها مأیوس و به ماهیت استکباری و استضعافشان پی برده اند، در جهان عرض وجود نماید، و برای این دو قدرت طاغوتی و شیطانی، به صورت خطری جدی در آمده است. لذا به حيله‌ها و نیرنگها متوسل می شوند و شعارهایی را که برای مسلمانان جالب است، در قالب روسی یا آمریکائی می ریزند، تا اینکه مسلمانان را از مقصد مستقیم خود منحرف سازند. بطور مثال یکی از این شعارها، شعار ضد کمونیستی، و شعار دیگر، شعار ضد صهیونیستی است. هر دو، شعار است و مسلمان، هم ضد صهیونیسم است و هم ضد کمونیسم، اما این دو شعار در کشورهای که رژیم‌هایشان وابسته به روس یا آمریکا است، اصالتی را که باید داشته باشند، ندارند. شعار ضد کمونیسم در کشورهایی مثل اردن و سعودی، شعار ضد کمونیسم «آمریکایی» است. و شعار ضد صهیونیسم و امپریالیسم در کشورهایی مثل یمن جنوبی و رژیم‌هایی که حتی از محکوم کردن تجاوز شوروی به افغانستان، خودداری کرده و آن را تأیید می نمایند، شعار ضد امپریالیسم و ضد صهیونیسم «روسی» است؛ که البته تفاوت‌هایی بین این دو جبهه متقابل هست. اما به هر حال، پیوستن به هر یک از این دو شعار، باید اسلامی باشد، و باید هر دو باشند، و ملاک باید پیوستن به اسلام باشد. و گرنه آمریکا هم ضد کمونیسم است، و روسیه هم ضد صهیونیسم. ضد کمونیسمی که ضد صهیونیسم و آمریکا نباشد اسلامی نیست و ضد صهیونیستی که ضد کمونیسم و روسیه نباشد هم، اسلامی نیست، و اتحاد و همبستگی مسلمان با هر یک از آنها جایز نیست. غرض این است که طراحان سیاست بیگانه می دانند چگونه کالاهای خود را قالب نمایند. آمریکا بُعد ضد کمونیستی اسلام را در برابر روسیه و کمونیستها سپر قرار داده، و رژیم‌های دست‌نشانده خود را با این سیاست که در صورت، با سیاستهای اسلامی هدف مشترک دارد، به حفظ مصالح استعمار گرانه خود و می دارد و معادن و منابع آنها را غارت می کند و آنها را عقب مانده و وابسته نگه می دارد، و روسیه هم بعد صهیونیستی اسلام را وسیله شوراندن مسلمانان به آمریکای صهیونیست، و تحت الحمایه قرار دادن رژیم‌های دیگر قرار می دهد و آنها را مترقی قلمداد می کند. اما ضابطه صحیح برای شناخت اصالت اسلامی این دو شعار «ضد صهیونیسم و امپریالیسم»، و «ضد کمونیسم»، این است که موضع‌گیری شعار دهنده را نسبت به شعار دیگر مطالعه کنیم. اگر در آن شعار هم، موضع‌گیری محکم و قاطع بود، می فهمیم که شعار، شعار اسلامی است. اما اگر نسبت به آن طرف بی تفاوت بود، می فهمیم که یا آمریکائی، یا روسی است، و ما نباید به آن بیوندم. این مثال اگر

چه طولانی شد، اما روشن کرد که با شعارها چگونه بازی می شود، و برای درک حقایق باید انسان تا چه حد بیدار و هشیار باشد. والا- با اندک نا آگاهی و بی توجهی، یا دست صهیونیسم را فشرده، یا دست کمونیسم را؛ یا وابسته به این شده، یا به آن. الفاظ محروم و کشاورز و کارگر و مستضعف و رنجبر و استثمارگر و فئودال و سرمایه دار و این قبیل الفاظ، همه مثل همین ضد کمونیستی و ضد صهیونیستی، بازیچه دست سیاستمداران نیرنگ باز استثمارگر می شود، و آن وقت است که بسیاری را می فریبند و تاریکی هائی ایجاد می کنند که فقط رشد و آگاهی اسلامی، می تواند دستگیر و راه گشای انسان شود. در این موضوع مالکیت، که یک اصل اسلامی است نیز، از شعار «خدا مالکی» که بسیار دل چسب و توحیدی است، استفاده می کنند. می گویند همه چیز، یا زمین، ملک خدا است و خدا مالک زمین است. بنا بر این زمین ملک کسی نخواهد شد و تملک نمی گردد و قابل نقل و انتقال نیست. چون ملک خدا است و خدا هم آن را به کسی نفروخته و نخواهد فروخت. روایاتی هم که می گویند ملک امام است، مقصود از آن، حکومت اسلام است. بنا بر این ملک کسی نیست. و «من أحيى أرضاً ميتةً فهي له = هر کس زمین مرده ای را زنده کند، مال او است». هم اذن است و اخبار از سببیت احیا برای ملکیت، یا امضای سببیت آن، که پیش از اسلام هم بوده است، نیست و انشاء ملکیت برای محیی هم نیست. بلکه فقط اذن در آباد کردن و احیا و انشاء و حق انتفاع است به نحوی که دیگری نتواند مزاحم او شود، و او در انتفاع و معمور نگه داشتن آن اولی از غیر باشد، و آن را هم، حکومت می تواند لغو نماید. و فرق نمی کند که مالک، شخص احیاء کننده باشد، یا وارث او، یا کسی که آن را از او خریده باشد. و بالاخره با این بینش همه آیات و احادیث شریفه اخبار را که دلالت بر ملکیت دارند، و قواعد فقهی را در ابواب مختلف فقه، تاویل نمایند، یا بدون مقید و مخصص، مقید و مخصص سازد. ما در اینجا راجع به مسائل و قواعد متعدد فقهی، و نظامات مالی و اقتصادی، که به ابواب مختلف فقه مثل بیع، اجاره، مزارعه، ارث، وقف، غصب، احیای موات، حیازت مباحات و اقسام اراضی و غیر اینها ارتباط پیدا می کند، قصد مباحثه و اظهار نظر نداریم. فقط برای اینکه در اینجا اولاً سخن ما از مالکیت مطلقه خدا، برای بعضی این توهم را پیش نیاورد که مالکیت دیگران مفهومی ندارد، و ثانیاً مفهوم این شعار (خدا مالکی) را روشن سازیم، تا از آن سوء استفاده نمایند، و معلوم باشد که خدا مالکی و مالکیت خدا با مالکیت عبد، منافاتی ندارد؛ زیرا نوع مالکیت خدا با مالکیت بنده فرق دارد. چون مالکیت خدا مالکیت حقیقه است که نه زایل می شود و نه قابل نقل و انتقال است و نه می توان آن را به کسی حتی انبیا، اعطا کرد. در حالی که مالکیت عبد امری اعتباری و قراردادی است که همواره در بین جوامع بشری بوده و هست، و مثل سایر امور اعتباریه قابل نقل و انتقال است، و چه آن را مجعول بالاصاله بدانیم، که شارع آن را امضاء کرده، یا مجعول بالتبع و منتزع از احکام تکلیفیه باشد، این مالکیت اعتباری غیر از مالکیت حقیقه است. بدیهی است مالکیت اعتباریه در صورتی معتبر و مشروع است که یا از جانب خداوند متعال که مالک حقیقی است، امضاء شده باشد، یا بالاصاله اعتبار شده باشد، مثل مالکیت ورثه میت، نسبت به اموال او.

تعلیقه سوم

مقصود ما از جامعه بی امتیاز توحیدی، جامعه ای است که افراد در برابر حق و قانون، مساوی و برابر باشند، و قانون نسبت به همه، از مرد و زن، کوچک و بزرگ، توانگر و نیازمند، عالم و جاهل، و سیاه و سفید، یکسان اجرا شود، و تفاوت های طبقاتی موجب نشود که قانون در حق بعضی اجرا شود، و در حق بعضی دیگر اجرا نشود. و یا هر یک از این تفاوتها که به صلاحیت افراد ارتباط ندارد، موجب شود که برای بعضی به علت این تفاوتها امتیازی قائل شوند، و مثلاً آنها را در کارها بیشتر مداخله بدهند یا بیشتر احترام کنند، که بدیهی است این حرفها در اسلام نیست؛ و حتی در احادیث است که: «من تواضع لغنی لغناه ذهب ثلثا دینه = هر کس برای توانگری برای توانگریش فروتنی کند، دو ثلث دین او می رود». اما نظام بی طبقه توحیدی که بعضی چپ گرایان و گرایش مندان به مارکسیسم و اصالت اقتصاد، آن را شعار خود ساخته اند، و با کلمه «نظام بی طبقه توحیدی»، ساده دلان مسلمان را می فریبند و

دعوت شعار خود را اسلامی جلوه می دهند، با برنامه های اسلام و آیات قرآن مجید و احادیث شریف، سازگار نیست؛ و وقوع آن در خارج، امکان پذیر نمی باشد، و همانگونه که در عالم تکوین تفاوت و تفاضل وجود دارد، و همه در برخوردارگی از نعمتها و مواهب مادی و معنوی یکسان نیستند، در عالم گیاهان و درختان، و انسان و حیوان نیز، همه جا تفاوت به چشم می خورد، و این یکی از سنت های الهیه است که حتی می گویند: در عالم تکوین تکرار نیست. میزان بهره گیری یک درخت از آب و زمین و هوا با درخت دیگر یکسان نیست. میزان استفاده دو دانش آموز در یک کلاس از یک آموزگار، مساوی نیست و استعدادات آنها برابر نیست. آنانکه در مناطق معتدل زندگی می کنند، یک نوع آمادگی هائی برای ترقی دارند که اهل مناطق دیگر ندارند. این مسائل در عالم تکوینی با توحید منافی نیست، و قابل تغییر نمی باشد. در امور غیر تکوینی نیز همین طور است، جامعه، طبقات مختلف دارد، به حسب استعداداتی که دارند و موجبات و حوادث قهری و اتفاقی یا کسبی و ارادی، استفاده آنها از نعمتها و مواهب، مختلف می شود؛ چنانکه مشاغل و نقشهای آنها نیز تفاوت پیدا می کند، و بالاخره با اینکه امکانات همه برابر نیست، نمی توان از فعالیت آن کسانی که استعداد بیشتر در استخراج و تصاحب مواهب طبیعی یا نیل به مقامات اجتماعی دارند، یا کوشش بیشتر می کنند جلوگیری کرد. دنیا جائی است که همه باید در میدان کار و کوشش عرض وجود نمایند. می توان برای هر کس به قدر امکاناتی که دارد وسیله استفاده و بهره برداری فراهم کرد و امکانات اختیاری را، برای همه یکسان قرار داد. مثلاً می توان برای همه امکان تحصیل فراهم نمود، اما نمی توان ترقی همه را در تحصیل، یک نواخت ساخت. و بالاخره باید بگوئیم نظام بی طبقه ای، در حدی با مدنیت بشر ناسازگار است. زیرا نظام زندگی اقتصادی و سیاسی و اجتماعی بشر، بدون طبقه ای بودن مشاغل و کارها، که قهراً بازده آنها و موضع صاحبان آنها در اجتماع متفاوت است، امکان پذیر نیست، بنای مدنیت بر این است که اصناف و طبقات باشند. دسته ای مستقیماً در کار تولید وارد باشند، دسته ای ابزار تولید بسازند، دسته ای بهداشت تولید کنندگان را متعهد شوند، و دسته ای تبدیل و مبادله اشیای تولید شده و توزیع و رساندن آن را به دیگران عهده دار باشند، دسته ای برقراری عدالت و نظم و امنیت را، و دسته ای هدایت های اخلاقی و تربیتی و آموزش را به عهده بگیرند. خود این، صنف صنف بودن، با توجه به اینکه بعضی مشاغل طبعاً مورد علاقه و احترام دیگران است، عین طبقه بندی است، که اگر مناسبات عادلانه بین آنها برقرار شود و با تعالیم صحیح دینی، یعنی اسلام، از طغیان ها و خودسری ها و برتری جوئی ها جلوگیری شود، همه طبقات در رفاه و آسایش ممکن قرار می گیرند. پس بقای جامعه و مدنیت آن، به طبقاتی بودن آن است، که اگر خود به خود انجام نمی گرفت، لازم می شد که بطور الزام برقرار شود. بله، یک نوع طبقه بندی دیگر نیز هست که در آن، جامعه به دو دسته تقسیم می شود: محروم و مظلوم و جنوب شهری، و برخوردار و ظالم و شمال شهری. اینگونه طبقه بندی، نه فقط هیچ گونه ضرورت ندارد، بلکه زیان بخش است. باید برنامه و نظام اخلاقی و تربیتی و اقتصادی و معیشت و کار، چنان باشد که رسیدن به معاش متوسط و بهداشت و مسکن مناسب را برای همه تسهیل، و بلکه تأمین گردد، و امکان فعالیت و ابراز استعداد و فراهم کردن زندگی ما فوق متوسط هم برای همه فراهم باشد، که همه بتوانند به حسب قدرت و فعالیت بیشتر و هوش و استعداد سرشارتر به زندگی مرفه تر دست یابند، و هر شغلی را که بخواهند، انتخاب نمایند. که در اینجا نیز یک طبقه بندی خود به خود و مشروع و معقول، که عامل آن امکانات و فعالیت و کوشش مشروع و تلاش اشخاص است، صورت می گیرد، بدیهی است در اینجا، در نظام اسلام، عوامل مهمی که بیشتر به تربیت و وجدان و ایمان به خدا و خیر و فضیلت و قناعت و زهد و ترک اسراف و تبذیر و تجمل پرستی ارتباط دارد وارد می شود، و کار و فعالیت و بهره گیری از عواید آن را، در مسیر صحیح و دور از افراط و تفریط و تجمل های عقده ساز و تنوع های بیهوده قرار خواهد داد. قرآن مجید به شدت برنامه های مترفین و خوش گذرانی های فساد انگیز و رقابت ها و هم چشمی های اسراف آمیز آنها را نکوهش کرده، و آن را موجب هلاکت و نابودی جامعه معرفی می نماید، و عواقب سوء اعمال مترفین را چنین شرح می دهد: (واذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها فحق عليها القول فدمرناها تدميراً). [۹]. هنگامی که بخواهیم اهل دیاری را هلاک سازیم،

پیشوایان آن دیار را امر می‌کنیم تا راه ظلم و فسق و تبه کاری در پیش گیرند (که در این صورت) تنبیه و عقاب لازم شده و ما همه را هلاک می‌سازیم. این حقیقت که باید با فقر، در تمام مظاهر و شکل‌های مادی و معنوی، مبارزه شود و افرادی که مالک هزینه معاش نیستند، و قادر به کاری که معاش متوسط را تأمین کند نمی‌باشند، باید در کفالت جامعه یا حکومت قرار بگیرند و محرومیت در این حد نباید وجود داشته باشد، و مدرسه و بهداشت و سائر لوازم و امکانات رفاهی و وسایط نقلیه باید در اختیارشان باشد، قابل انکار نیست، و با پیش بینی های لازم و راهنمایی‌ها و برنامه‌های کافی اسلام، این مشکل در حدّ ممکن مرتفع خواهد شد. آیات بسیار در قرآن مجید که در خصوص انفاقات مالی است، و احادیث و روایات در مورد انفاقات و حقوق مؤمنین به یک دیگر، و اختلالات بسیار شدیدی که راجع به عواقب سوء و آثار وضعی جمع مال و انباشته کردن ثروت شده است تا آنجا که فرمودند: «ان الاکثرون المکثرین هم الاقلون یوم القیامه [۱۰]» = همانا آنهایی که ثروت بیشتر جمع می‌کنند (از راه حرام) که تعدادشان زیاد است در قیامت نصیبشان کمتر است» و «فی حلالها حساب و فی حرامها عقاب [۱۱]» = در حلالش حساب و در حرامش کیفر است»، همه در ریشه کن شدن این محرومیت‌ها مؤثر است. اگر در مثل این زمان که وسائل تبلیغ سمعی و بصری نقش مهم را در تعلیم و تربیت و تغذیه فکری جامعه ایفا می‌کند، ارشادات اسلام به اغیا و فقرا و نقطه نظرهای اسلام به فقیر و غنی، و تعهداتی را که یک فرد مسلم در جامعه نسبت به مردم و خویشاوندان و همسایگان و هم شهری‌ها و هم کیشان خود و کل بشریت دارد، بطور عمیق و مؤثر تبلیغ نمایند، و با این وسایل یک سازندگی اسلامی شروع شود، همه مشکلات در حدّی که قابل رفع است، مرتفع می‌شود، و از توسّل به زور، و وضع قوانین در کنار احکام و قوانین اولیه شرعی، بی‌نیاز خواهیم شد، و متوجه می‌شویم که در بسیاری از موارد که به عنوان ثانوی می‌خواهیم رفع ضرورت‌هایی را بنمائیم، با رعایت ابعاد مختلف نظامات و ارشادات اسلام و عواطف اسلامی، آن ضرورت مرتفع می‌شود، و در حقیقت بیشتر این ضرورت‌ها، ضرورت‌هایی است که از عدم اجرای احکام اولیه و نبود تربیت اسلامی صحیح پیش آمده است، که خود به خود، هر چه در پیاده کردن ابعاد مختلف اسلام جلو برویم، این ضرورت‌ها و کمبودها کاهش می‌یابد. بنا بر این اصل فقر و نیاز به آنچه دیگری دارد، یک ناموس و یک عامل ترقّی و تمدّن است، و چه ما بخواهیم و چه نخواهیم، وجود دارد، و سرّ ترقّی و تکامل بشر همین فقر و نیاز بوده است که باید با تلاش خود و با به کار انداختن نیروی فکر و اندیشه و قوّت بازوی خود، با آن مبارزه نماید. چنانکه نیاز به کار و عمل برای غیر، و مزد گرفتن و داشتن روابط اقتصادی و مالی با دیگران، بر اساس «اجاره» و «مضاربه» و «مزارعه» و «جعاله» نیز اصل است، و خلاف کرامت و شرف انسان نیست، و عمل انبیا و اولیا که کریمترین و شریف‌ترین خلق هستند، بوده است. و اگر این نیازها و نظاماتی که شرع برای تنظیم آن و جلوگیری از استضعاف و ظلم و اکراه دیگران مقرر کرده، نباشد، کار زندگی فلج می‌شود. لذا هر کس می‌تواند کار یا نتیجه کار خود را به دیگران عرضه کند، و از آنها مزد یا بهای نتیجه کار خود را بگیرد. چنانکه مزد دهنده یا خریدار نیز نیازمند به این است که عمل یا نتیجه عمل دیگری را در مقابل مزد یا بها مالک شود. در این مبادلات گاه کارکرد و عرضه کننده کالا، وضع اقتصادیش بهتر و مرفّه‌تر می‌شود، و گاه خریدار یا کسی که با پرداخت مزد یا بها، عمل یا نتیجه عمل او را مالک شده است. که در اینجا عوامل قهری و غیر قهری زیادی نیز، حتی عرضه و تقاضا، تأثیر می‌نماید. اینگونه دو طبقه‌ای که به واسطه عوارض و استعدادات مختلف و داشتن سود کافی و نداشتن مصارف و هزینه متعارف و به وسیله ارث، به صورت داشتن مستغلات و خانه و زمین و پول نقد اضافه بر حاجت شخصی، حاصل می‌شود، مشروع است، و طبقاتی بودن جامعه به این صورت صحیح و مشروع قابل نفی نیست، و اگر نفی آن امکان پذیر باشد، موجب نارسائی‌های بزرگتر و خطرناک‌تر خواهد شد. مع ذلک در اسلام - چنانکه گفته شد - تدبیرها و برنامه‌هایی هست که از آنها توجه اسلام به معایب فاصله غیر متعارف طبقاتی، کاملاً معلوم است، و اسلام در نظام خود که متکی بر ایمان به خدا و وجدان مکتبی و اسلامی است، تا حدّ ممکن این مسائل را به طور واقعی علاج می‌نماید، و اگر مجموع ارشادات اسلام راهنمای نظام و جامعه‌ای بشود، اوضاع اقتصادی در حدّ ممکن متعادل می‌گردد. اشتباه بسیاری که کارسازی اسلام را در حلّ

مشکلات اقتصادی باور نمی کنند، در این است که می خواهند اسلام هم مثل مکتب هایی که اقتصاد را اصل می دانند، و حتی عقاید و اخلاق را روبنای آن می شمارند، عمل کند و یک بعدی باشد. لذا گمان می کنند در نظام اسلام هم، همان معایب نظامات سرمایه داری غربی وجود پیدا می کند، و این مقدار نمی اندیشند که اولاً آن معایب و آن ظهور قدرت سرمایه در تمام شئون زندگی غربی، معلول مادّیگری است، و روبنای آن فکر، این سرمایه داریهای است که در آن همه چیز هست، غیر از شرف و انسانیت و رحم و انصاف. و در اثر سلطه استعمار و غرب زدگی و علل دیگر، به جوامع اسلامی نیز کم و بیش همان فکر ماده پرستی و تکاثر سرایت کرده، در حالی که راهها و عللها و کنترل هایی که اسلام در تعادل کلیه اوضاع بشر و مسلمین دارد، به علت اینکه نظامهای مسلط بر مسلمین، اسلامی نبوده، متروک شده است، لذا اینان به جای اینکه خواهان پیاده کردن تمام نظامات اسلام بشوند، و برای انقلاب فکری و بازگشت افکار به اسلام و الهام از قرآن و سیره حضرت رسول و ائمه - صلوات الله علیهم - تلاش نمایند، مانند سوسیالیست ها نقشه های مارکس و لنین پسند می دهند و در واقع اسلام را از بخش مهمی از حاکمیت خود یعنی امور اقتصادی کنار می زنند. و ثانیاً توجه ندارند که اقتصاد سوسیالیستی، و به قول بعضی «اقتصاد بسته»، نیز ضررها و مفاسدی دارد، که اگر بیشتر از ضررهای «اقتصاد باز» نباشد، کمتر نیست. بنا بر این نباید با الفاظ و لغات بازی کرد و مردم را فریب داد و به اسم اسلام و دین، مکتبهای دیگر را تبلیغ نمود، و چون اسلام دین توحید است و همه سیرهای ترقی و تعالی انسان در اسلام، در سیر او در مراتب و مدارج توحیدی است، به اسم نظام بی طبقه توحیدی با نظامات مالی و سیاسی و اجتماعی اسلام، و در واقع با خود اسلام و توحید اسلام، مبارزه نمود. تفاوت و تفاضلی که در عرصه اختیار بشر و در خارج از اختیار او وجود دارد، و قرآن مجید هم آن را تأیید نموده است، قابل تغییر و تبدیل نیست. برخی از مردم فاقد استعداد کافی هستند، و برخی بیش از حدّ متعارف استعداد و نبوغ دارند. بعضی، از صفات و خصائص روحی خاصی برخوردارند، و بعضی در آن صفات ضعیفند. وجود و عدم اینگونه شرایط، یک نوع طبقه بندی طبیعی ایجاد می کند که عامل طبقه بندی اقتصادی می شود. چنانکه یک دسته در نقاط بد آب و هوا، یا کم آب و سرزمینهای غیر مستعدّ زندگی می کنند، یک دسته در نقاط خوش آب و هوا و سرزمینهای سرشار از منابع طبیعی سکونت دارند. یک سلول هائی مغز را تشکیل می دهند، و سلولهای دیگر اعضای دیگر را. بنا بر این عالم بر نظام تفاوت قرار دارد، و این تفاوت موجد نظم و سازمان بخش، و موجب رشد و کمال است و حاکی از وحدت نظام، یا به لفظ اینان، توحید نظام یا نظام توحیدی است. در عین حال همین مسأله طبیعی و قهری، مثل غرائز بشر، باید تحت رعایت تشریحات الهی، سبب بهبود احوال مردم و حسن روابط آنها شود و از سوء استفاده از آن جلوگیری گردد، که قوی به ضعیف ظلم نکنند، و فاضل بر مفضول استکبار و استعلا نداشته باشد، و هیچ کس از حقوقی که دارد محروم نشود، و اخوت اسلامی و عواطف انسانی، همه را مانند پیکر واحد قرار دهد، که همانطور که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم خواسته است، وقتی یکی از اعضا دردمند و ناراحت شد، همه اعضا با او و برای او دردمند و ناراحت شوند. نظام کسرابی و انوشیروانی، که پسر کفشگر باید از علم و سواد محروم باشد، نظام شرک است. اما تفاوت استعدادها، و در اثر آن جا به جا شدن اعضا و افراد و طبقات و آزادی رشد و ابراز استعداد در هر میدان و مجال، نظام الهی است. یا به عبارت دیگر تقدیر الهی است. البته طبقه بندی قانونی و محکوم بودن هر دسته از مردم که در طبقه خاص باشند، چنانکه در نظام انوشیروانی بود، غلط است، اما طبقه ای بودن جامعه به این معنی که بعضی مالک و صاحب اشیاء و ابزاری باشند که دیگران به آن نیازمند باشند، مثلاً مالک کشتی، هواپیما، زمین، دکان، خانه باشند و آنها را تحت شرایطی به عنوان اجاره یا مزارعه به دیگری واگذار نمایند، مشروع است. این طبقاتی بودن جامعه، طبق آیات قرآن و احادیث شریفه و نهج البلاغه، مثل عهد نامه مالک اشتر، به صراحت ثابت است.

مخفی نماند که در آیه (قل يوم الفتح لا يفتح الذين كفروا ايمانهم ولا هم ينظرون) [۱۲] = (ای رسول ما) «به آنها بگو که روز فتح ایمان آنان که کافر بودند سود نبخشید و به آنها با نظر لطف و رحمت ننگرند» بنا بر این تفسیر، ممکن است بعضی این سؤال را بنمایند که چگونه در يوم الظهور و يوم الفتح، ایمان کفار قبول نمی شود و صدها میلیون بشر محکوم به فنا و اعدام خواهند شد، با اینکه کفر بیشتر آنها از راه عناد و لجاج و بعد از ظاهر شدن حق به آنها نمی باشد و این با عدل خدا چگونه توجیه می شود؟ در پاسخ می گوئیم: این پرسش در آیه (يوم يأتى بعض آيات ربك لا يفتح نفساً ايمانها لم تكن آمنت من قبل) [۱۳] = (روزی که برخی از آیات و دلائل پروردگارت آشکار شود، بر هیچ کس ایمانش نفعی نمی بخشد اگر قبل از آن ایمان نیاورده باشد) نیز هست و پاسخ هر دو سؤال این است که: اولاً- ممکن است به همین قرینه عقلیه گفته شود که مراد از کفاری که ایمانشان در يوم الفتح و روزی که بعض آیات خدا می آید، سود نمی دهد، کفاری است که از روی عناد و لجاج کفر ورزیده باشند و مصداق (وجحدوا بها واستيقنتها أنفسهم) [۱۴] = (وقتی آیات ما بر ایشان نازل شد) «با اینکه در پیش خود به آنها یقین داشتند (در عین حال) آنها را انکار کردند». باشند، که در هنگام ظهور، ایمانشان مثل ایمان فرعون است و پذیرفته نمی شود. اما کسانی که به محض ظاهر شدن حق بر آنها ایمان می آورند، مشمول این آیات نیستند. و ثانیاً ممکن است ایمان در این آیات به معنای اسلام لسانی و اقرار به شهادتین باشد، که بنا بر این، مقصود این است که ایمان لسانی در صورتی که با ایمان و تسلیم قلبی توأم نباشد، پذیرفته نمی شود، و این منافات ندارد با اینکه آن حضرت دین جدید ندارد، و مأمور است به احکام اسلام عمل نماید و مثل تمام امت و سائر ائمه: تابع رسالت حضرت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم می باشد. زیرا وقتی دین جدید می شود، که در احکام اسلام این حکم مذکور نشده باشد، و با اینکه از این آیات و آنچه که در تفسیر آنها رسیده است و آیاتی که راجع به منافقین و احکام آنها است، فهمیده شود که موضوع احکامی که برای منافقین ذکر شده و ترتب بعض آثار ظاهری مثل «حقن دماء» بر اسلام ظاهری آنها، منافقین قبل از يوم الفتح می باشند، و منافقین بعد از آنها حکم سائر کفار را دارند، دین جدیدی نیست، بلکه عین اسلام است. و ثالثاً ممکن است گفته شود کفر در لغت و در قرآن، مفاهیم مختلف دارد؛ اگر چه همه به ستر و پوشیدن برمی گردد. مثلاً یکی از اقسام کفر، کفر نعمت است که بعض اقسامش موجب کفر اصطلاحی و موضوع احکام خاصه ای که برای کفار در شرع معین شده، نمی باشد. بنا بر این دعوی ظهور کفر در آیاتی که ذکر شد، در کفر اصطلاحی، که شامل کسانی هم بشود که در دلها ایشان بیماری انکار حق نیست، بدون شاهد است و بیشتر از قدر متیقن را نمی توان مستفاد از آیات دانست. و رابعاً ممکن است گفته شود کفر که مفهومی ستر و پوشیدن است، ظاهر در فعل عمدی است که از شخص به قصد پوشیدن حق یا چیز دیگر صادر شود، و نسبت به کسانی که حق را به واسطه قصور یا عدم عناد و لجاج نشناخته باشند، اطلاق کفر، مجاز یا مسامحه در لغت است. بنا بر این، می توان گفت: کفاری که با عدم معاندت قبلی ایمان بیاورند، ایمانشان قبول می شود. گفته نشود: با این بیان باید کفار فعلی که کفر جحودی و عنادی ندارند، کافر نباشند و محکوم به احکام کفر نگردند. زیرا، جواب داده می شود: نسبت به حکم قبول ایمان، کفار فعلی با کفار غیر معاند يوم الفتح فرق ندارند، و اگر با سابقه معاندت هم ایمان بیاورند، ایمانشان مقبول است، و ترتب احکام کافر بر آنها برای این است که موضوع آن احکام، عدم اقرار به شهادتین است، و حکم به اسلام که موضوع ترتب احکام مسلم بر شخص است، متوقف بر اقرار به شهادتین است. بدیهی است مصلحت و منشأ این حکم، فقط کفر جحودی نیست؛ بلکه مصالح مهم دیگر نیز در آن هست. و خلاصه اینکه منافاتی ندارد که نظر به بعض اقسام کفر، همه را کافر بگویند، و نظر به بعض اقسام دیگر، بعض اقسام را در حکم کافر بشماریم. و چون در اینجا مجال تفصیل و تحقیق بیشتر و ادامه بحثهای فقهی و کلامی در این موضوع نیست، به همین مقدار اکتفا می کنیم؛ «والله الهادی الی الحق المبین». پاورقی [۱] سوره انبیاء، آیه ۷۳. [۲] سوره قصص، آیه ۵۱. [۳] سوره احزاب، آیه ۶. [۴] سوره مائده، آیه ۵۵. [۵] سوره بقره، آیه ۱۲۴. [۶] سوره بقره، آیه ۳۰. [۷] سوره ص، آیه ۲۶. [۸] سوره فرقان، آیه ۷۴. [۹] سوره اسراء، آیه ۱۶. [۱۰] المعجم المفهرس، ج ۵، ص ۴۵۰. [۱۱] نهج البلاغه صبحی صالح، خطبه ۸۲. [۱۲]

سوره سجده، آیه ۲۹. [۱۳] سوره انعام، آیه ۱۵۸. [۱۴] سوره نمل، آیه ۱۴.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیت های گسترده مرکز: الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ... د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای و راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۴۰۵۲۳۵) ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ... ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ... ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶ وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com تلفن ۰۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۱۰۹ امور کاربران ۰۳۱۱-۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱) نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

